

Universal Declaration of Human Rights - Dagbani

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

ZAL'SHEŊA ƊAN KPAŊSIR' ZOSIMDI NI NANGBAN YINI ANDUNIA TINGBANA SUNSUUNI

LAHABAL' TUULI

Ƴelimaŋli, behigu kam yi yen mali kore ni dariza zaŋ n chan sal' mini o kpee sunsuuni faashee ka be che tab' bobbu ni tab' muysubu yirun yirun. Din lan pahi, di bi tu ka boliyoli be be nimdi ni. Din nyaana, di bi lan tu ka zab choɣima ɗan ka alifaani gor be be sunsuuni. Yeltɔɣ' yoya lala n yi doysi nam tobu, ka bebu kon tulaale. Sal-nim yi lihiri zem zal' sheŋa ɗan be litaafi ɗo ni ka zilsigu ni fabila nabigi m-maan pahi nabili be sunsuuni. Ashee toysiɣu ni shaawara ni be sheli, fabila ni yolitem ka ka di beni.

Din ni che ka fukumsi ni muysigu sayim zosimdi ka sokam ti zor' n bahiri o sol' la, di tuya ka ti nin kookali nin ti suhu ni, ka zal' sheŋa ɗankam be litaafi ɗo ni daalifaani tabili sokam. Zal' sheŋa din be litaafi ɗo ni lan nyela din tonɗi aminsi ni zosimdi ka bukaata kam maana.

Tingbana Nangban Yini Layingu sheli be ni boli yubolig' Yunaitid Neishins la nim zaa dihi nuu gbɔŋ ni ka dama be zaa yuya ni di kpaŋsi zal' sheŋa ɗan zaa nye ɗan kpaŋsir zosimdi ni toysiɣu tingbana sunsuuni. Binnamda Naa yiko puuni, paya bi gari doo, doo mi bi gari paya. Be zaa la yim. Ni dinzuɣu be bor' ni yeda ni suhupielli be ti sunsuuni, ka ti puha yooi tab' zuɣu, ka yelli kam ku nyaŋ ti. Din ni kpaŋsi ka zal' sheŋa ɗan be litaafi ɗo ni maali sokam buchi, sokam maaimi o nii n karim litaafi ɗo ka di kpe o tibili ni venyelinga.

Dinzugu, pumpɔŋɔ,

Jeneral Asembli Layingu ni di

ti sokam lahabali ka dama

ZAL' SHEŊA ƊAN BE LITAAFI ƊO NI ƊO NYELA

ɗan ni nin tingbana ni sokam alifaani. Sokam, zaŋ n-ti tabli dunia-yili layingu balibu kam zaŋim zal' sheŋa ɗan be litaafi ɗo ni n-nin waazibu, ka bo daliri din ni che ka ɗa nin bayaana ni achiika: Wulinpuhili, Wulinluhili, Nudirigu, Nuzaa, ni luyulikam. Amaa Zal' sheŋa be ni yu ni ti zaasa kpaŋsi maa n-dii mbɔŋɔ.

N-dam 1

Sal' la sala. Behig' be sokam sanimi, din pa la amii. Suhizobo be sokam sani; ka nambɔɣu beni. Suhubohibo mi bi lan kon yigunaadam kam sani. Dinzuɣu dimbɔŋɔ zaa wuhiya ka dama di tu kamaata ka ti zaa yu tab' hali ni ti puuni.

N-yi 2

Zaligu dinkam be litaafi ɗo ni nyela din maani yigunaadam bukaata zaŋ n chan behigu polo. Zaligu bi ti soli ni so gahimmi o kpee. Gbampielli ka soli ka o gahim Gbansabilli; doo di bihim paya; so mi di zaŋ o daadiini din par' o n zaŋ bobi o taba, o yaa zuɣu. So mi di tehi ni o behig' bee o buni bee o doyim dahibarka bee o bilichiinsi zuɣu o mali yiko din zemdi o kpee bee n zaysir' o.

Din nyaana di ka soli ka so zem o kpee ni o tin viel' zuɣu. Nun ya-nim nya suman-tali di pirim ni o ya nyays' zuɣu n lihi zem ban na be Soomanji-tali waamaa dabtim ni.

N-ta 3

So di pirim o wɔyiritali zuɣu yeli ni o tum tuun sheli din gbarigir' behig' ka zal' sheɲa ɲan be kpe bi ti o yelli. Di veeni ka kookali be sokam sanimi ka fawɔyili kani.

N-nahi 4

Zaligu bi lan n sayi ni so zaɲ o ygunaadam kpee niɲ o bilaa; dama dabtim daawabu gariya ka di bi pɔra. Dinzuɣu, taali n nye li ni achiika ni nir' kɔhi dabili bee n da o.

N-nu 5

Zaligu bi lan sayi ni be niɲ so alaka bee fukumsi bieɣu din ka albarika di tooni ni di nyaɲa.

N-yobu 6

Zaɲ n chaɲ dunia-yili lɔɔ bee dunia-yili zaligu polo, soli kani ka be tooi pii kayili ti so, ka pii dɔɣu n ti so. Baɲ veeni nudirigu maa ka veeni nuzaa gba.

N-yopɔin 7

Zaɲ n chaɲ zal' sheɲa ɲan be kundi puuni, yelli din dir' tarima dir' bilchina. Sariya dol' la yelimaɲli, di bi doli ziri.

N-nii 8

Sariya dibu shee, Gbampielli dini ka la di kɔ ka che Gbansabilli dini; dama ti zaa la yigunaadam-nima.

N-wei 9

Zaligu bi sayi ni yelwums' chɔɣima zuɣu be niɲim nir' fukumsi, bee n kpeɲ' o duu, bee n kar o o yaannim tiɲ' ni, o ba-nim tiɲ' ni ka di ka soli.

Pia 10

Zaligu maa lan wuhi ni solibeni ka nir ni bɔ soya n tahi o sariya ben ni di li luɣusheli ka zualinsi kani, be yi di o sariya ka di bi tiyi o nini.

Piniyini 11

1. Kootu yi di nir' sariya, n yi kpeɲ o la sarika, o mali yiko din zabiri oman zuɣu, n bɔr lɔya-nima, ka be zaani o nyaɲa; ka nayila ɲun gba nyami ka lala nyela ningbuɲ-duyili.

2. Zaligu lan yeli ni di ka soli ka be niɲ nir fitiina ka di lan bi tum m birigi tingban sheli puuni o ni zia maa zal' sheli; bee zal' sheɲa ɲan be litaafi ɲɔ ni. Nir yi tum m-birigi zaligu, be darigi' o tibili la zaligu kundi ni buyi ni be niɲim o shem.

Pinaayi 12

Zaligu lan wuhi ni di ka soli, sal-nim zamba puuni, ka be vihi nir' ni be baɲ ashili sheli din nye o dahalali; bee o daaliwumma daashili; bee o yili puuni daashhiya; bee n vihi o washiika sheɲa ɲan nye o dini; bee n bɔ daliri n filim n filim o yoli. Zal sheɲa ɲan be litaafi ɲɔ ni ze la sokam nyaɲa pa yino kɔ nyaɲ' ka ɲa zeya.

Pinaata 13

1. Zaligu lan wuhi ni sokam mali soli din gamdi o yubu tiɲ ɲan nuu be zal' sheɲa ɲan zali ɲɔ ni.

2. Sokam lan mali yiko din yiri o ya, n duri tiɲduya ka tiligir' o ya na ka taali sheli kani.

Pinaanahi 14

1. Zal' shɛŋa ɲan be kpe lan wuhi ni nir' mali soli din zaŋdi o nyɛvili n zɔr tiligira ka tiŋ sheli o ni zɔ n kuli maa nim taɣi n deeg' o.
2. Laabida, ɲunkam yi kpuyi naɔŋ lala yi tummi n birigi o tiŋgbɔŋ zal' sheli bee Tingbana zaasa Nangban yini laɣiŋgu zal' sheli, o nye la o takahi bindi maa, dinzuɣu, o ni va o bini.

Pinaau 15

1. Zaligu din be kpe lan wuhi ni nir' mali yiko din kpehiri oman zuliya sheli ni o suhu ni gbaai.
2. Di di pirim shɛb' bee so suhuyubu zuɣu n mɔŋ so yiko din ni che ka o tooi kali oman n kpehi zuliya sheli puuni o suhu ni yu.

Pinaayobu 16

1. Zaligu maa lan wuhi ni pay' kam ni doo kam: Kpuŋkpana waamaa Saɣayɛlga mali yiko din kpuyiri bal' sheli o suhu ni yu n namdi zuliya o yaa tariga. Zal' shɛ ɲa din be kpe ni sɔŋdi dɔɔ shɛm, di sɔŋdi pay' gba la lala.
2. Zaligu lan kpaŋsi yɛltɔɣ' sheli. Yɛda ni yɛda shee, doo mali soli din kpuyiri o suhuyubu paya.
3. Zaligu lan wuh ni doo mini paya n yi laɣim n nam tuŋ. Ni dinzuɣu, nama dahilibarka puuni, ni be su dɔɔ mini pay' zaami.

Pinaayopɔin 17

1. Nir' mali yiko din zaani o dahalali azichi bee n nyar' shɛb' pahiri oman zuɣu ka be kper' wɔlima ni.
2. Dunia yɛlwumsa ɲun zuɣu ni ninvuɣ' yino suhuyubu zuɣu, soli kani ka be ni tooi fa nir' daaɣia.

Pisaayika 18

Behig' wuhiya ka dama soli kani ka so tooi bɔbi o kpee. Sokam mali soli din tumdi o yubu ka doli adiini sheli din par' o. O suhu yi ti lan je adiini sheli o ni doli maa, o lan mali yiko din loori adiini sheli din ta o yɛm. Limama-nim mali soli din kpaŋsir' be daadiini ka jemdi Naawuni be daahaŋkaya tariga ka taali sheli kani.

Pishiyinika 19

Zaligu lan kpaŋsi ni yigunaadam kam mali yiko din dir' o suhuyubu daalizama, ka di kun o ni bɔr' luyusheli, di yi pa alizan sheli din galim.

Pishi 20

1. Laɣiŋgu dinkam gbibi maaligu, litaafi ɲɔ kpaŋsir' li ka ze di nyaɲa.
2. Soli kani ka nir' suhu bi gbaai minti sheli ka so tooi kum o yaa zuɣu muysir' o ni o kpehi di ni.

Pishi-ni-yini 21

1. Zaŋ n chaŋ tiŋgbɔŋ puuni daalizama ni nye shɛŋa zaa, soli kani ka di mɔŋ so di shaawar' sheli, dama zamaatu zaa shaawara n nye li.
2. Tiŋgbɔŋ kam mulichi ni yu sheli, dina n nye waazibu. Be suhuyubu maa ka be maali tumdi tuma.
3. Litaafi ɲɔ lan kpaŋsi ni gbaaibu yi yen gbaai din vootim' vootir' maŋli n gbaai gbaaibu din ni zaŋ n tum tuma.

Pishi-ni-ayi 22

Zaligu lan kpan̄si ni sokam mali soli din kuuni o tin̄ zūȳu; dama be zali tingbɔ̄n̄ la ni so kam bukaata maani zūȳu. Ni dinzūȳu, tingbɔ̄n̄ niima nyela tingbɔ̄n̄ zaasa buni, ka di taada kam pa so saandi.

Pishi-ni-ata 23

1. Zal' shēɲa ɲan be litaafi ɲɔ̄ ni lan wuhi ni sokam tumdi tuma ka bɔ̄m o suhuyubu tuma din nye din ni sɔ̄n̄ o ka sɔ̄n̄ o mulichi. Sokam lan mali soli din duhiri o yee ka be nyar' tuun suma tir' o.
2. Nir' wɔ̄ligu bini ni nye sheli, di ka soli ka so tooi mɔ̄n̄ o li.
3. Tumtumdi kam veeni ka o dir' wahala ka be yɔ̄ri o la yɔ̄' shēɲa din ni sāyi o mini o mulichi ka fukumsi ti yen ɲmani di gbairi o la ka be sɔ̄n̄ o zaligu ni būysi shem kundi ni.
4. Tingbɔ̄n̄ kam mulichi mali yiko, sɔ̄n̄sim soli zūȳu, din zaani be dintɔ̄li laȳingu sheli be ni bɔ̄ɔ̄ni Siliminsili ni ni Treid Yunions la ka di zabiri be tumtumdi' zūȳu.

Pishi-ni-anahi 24

Zaligu lan wuhi ni sokam vuhimi o daahan̄kali tariga ka tummi tuma saha, din nyaan̄a ka diemmi bee n kperimi kperigu saha.

Pishi-ni-anu 25

1. Zaligu lan wuhi ni be nam behigu la sokam zūȳu. Ni dinzūȳu, sokam mali yiko din bɔ̄ri alaafee soya; dama a laa fee n nye binshēyukam. Sokam lan mali yiko din wɔ̄lindi puzuri ni sutura zūȳu, ni yili zūȳu, ni dinkam nye din maani ka pahiri behigu. Zan̄ n chan̄ gu-man̄ daashiya mi polo, ni kɔ̄n̄sim doro, gbariginsim, dakɔ̄lim, kuriginsim ni dunia yili fukumsi kam, zal' shēɲa ɲan be litaafi ɲɔ̄ ni sɔ̄n̄di sokam-mi.
2. Zan̄ n chan̄ bia mini o ma shee, sokam mi ni bia dɔ̄yibu tɔ̄, dinzūȳu, bia kam, sheeje ni ɲun mi o ba zaa, zal' shēɲa ɲan litaafi ɲɔ̄ ni zani yim ni bia la bia, ni dinzūȳu ban mali ba nim ni kuuni ka gamdi ka tingbɔ̄n̄ nuu pa be zūȳu shem, ban ʒi be banim gba mali yiko din gamdi lala.

Pishi-ni-ayobu 26

1. Zaligu lan wuhi ni daadam kam mali yiko din bɔ̄hindi karɔ̄n̄. Gommanti n su yiko ni be yɔ̄ sikuru bihi zūȳu ban na piini karɔ̄n̄; ka na bi karim n chan̄ katiɲa la, zaa zūȳu. Talahi n nye li ni sokam tɔ̄hi o bia sikuru. Tuun ban̄sim sikuru-nim bi kɔ̄n̄ tin̄ kam puuni din dolisir' ban zūȳuri gɔ̄r' ne n-ne la, ka be karindi n ban̄di venyelinga.
2. Zal' shēɲa ɲan be litaafi ɲɔ̄ ni yeliya, ni di veeni ka ban̄sim kam pahiri nir' la ninneesim, ka wuhiri bihi jilima ni suzuda ni behigu ni yurlim soya ni nye shēɲa; ka ti wumdi kpamb' yeligu, ka sūyulo be sokam sani ka tɔ̄ysigu be dunia-yili zuliya kam sunsuuni; ni Muslim-nim ni Yisa Nyaanolib' ni chefirnim sunsuuni, ka Tingbana Nangban Yini Laȳingu la nia kam pali.
3. Ba-nim ni ma-nim mali yiko din piiri karɔ̄n̄ban̄sim sheli be suhu ni yu ni be bihi karim. Zal' shēɲa ɲan be kpe wuhiya ni bihi ba-nim ni be ma-nim yubu la ka zaligu ɲɔ̄ kpan̄si n nyan̄ binshēyukam.

Pishi-ni-ayopɔ̄in 27

1. ɲunkam suhu yu ni o kpan̄si o kali soya bee o diem dien sheli, bee o wa wa sheli, bee o doli ninneesim so' sheli, soli beni ka di lan tooi ɲin̄ o yubu ka taali kani.
2. ɲunkam kpan̄sir' oman̄ zan̄ n chan̄ ban̄sim polo, ni ɲunkam lan kpan̄di oman̄ zan̄ n chan̄ o nya alifaani, soli kani ka so tooi gu di lan soli zan̄ n chan̄ o yubu maa polo.

Pihita-ayi-ka 28

Zal' sheŋa ŋankam be litaafi bil' ŋɔ ni nyela ti zaasa fali, dinzuyu sokam ni tooi nyu bara n bahi ŋa.

Pihita-yini-ka 29

1. Bɔbigu shee, sokam mal' la o soli din kpaŋsir' o ka sɔŋd' o, ka o bebu mali dan̄ko.
2. Soli kani ka so tooi yeli ni o yu oman̄ n-ti yayi. Yelli yi zani, ka be yen vihi yelli maa, zaligu ni zali shem ka di ti soli ni di doli, n yuli maali yelli maa ka di ta sokam yem.
3. Di ka soli ka so tooi gbaai gbaaibu ka o gbaaibu maa tayi Yunaitid Neishins bee Tingbana Nan̄gban Yini Layiŋgu ni buyi shem litaafi bil' ŋɔ ni.

Pihita 30

Ni di ti sokam lahabali ka dama be bi zali zal' sheŋa ŋan be kpe ŋɔ la nin yino kɔ suyu, sokam zuyu ka be zali ŋa. Dinzuyu, zal' sheŋa ŋan be kpe maa ka bibiɛlim soya zuyu, bee tin̄ŋmɔŋ soli zuyu. Dinzuyu sokam luyim tibili venyelinga n wum ka di chib' o.
